

L'ESPOLI FISCAL I LES PERVERSIONS ESTRUCTURALS DEL SISTEMA FISCAL ESPANYOL

ESTUDIS CCN

N01

ABRIL 2015

ESPOLI FISCAL

FRAU FISCAL

ECONOMIA SUBMERGIDA

L'ESPOLI FISCAL I LES PERVERSIONS ESTRUCTURALS DEL SISTEMA FISCAL ESPANYOL

Ineficiències, frau, insolidaritat i desequilibris del sistema fiscal espanyol

• L'IMPACTE DE L'ECONOMIA SUBMERGIDA A ESPANYA, VALORAT EN 253.000 M€, NO ÉS EQUIPARABLE ALS ESTÀNDARDS EUROPEUS.

• ESPANYA DEIXA DE RECAPTAR 85.000 MILIONS D'EUROS ANUALS DEGUT AL FRAU FISCAL I A L'EVASIÓ DE CAPITALS.

• LES RIGIDESSES DEL SISTEMA FISCAL ESPANYOL GENEREN UN EFECTE PERVERS. REGIONS AMB MAJORS TAXES DE PRESSIÓ FISCAL I MENORS TAXES DE FRAU FISCAL ESTAN OBLIGADES A TRANSFERIR RENDES A ALTRES REGIONS AMB TAXES INJUSTIFICABLEMENT ALTES DE FRAU FISCAL I D'EVASIÓ DE CAPITALS.

• LES REGIONS RECEPTORES DE LA SOLIDARITAT ENTRE TERRITORIS CONCEN- TREN LES TAXES MÉS ELEVADES DE FRAU FISCAL.

• SI EL GOVERN ESPANYOL HAGUÉS CONTROLAT EL FRAU FISCAL ALLÀ ON TÉ MAJOR IMPACTE ECONÒMIC, CATALUNYA NO HAGUÉS ESTAT OBJECTE D'ES- POLI FISCAL.

• L'ADMINISTRACIÓ TRIBUTÀRIA ESPANYOLA ÉS EXTREMADAMENT INEFICIENT, BUROCRÀTICA I RÍGIDA. DE FET, DEIXA DE RECAPTAR MÉS DE 50.000 M€ ANUALS DEGUT A INEFICIÈNCIES PRÒPIES.

RESUM EXECUTIU

Catalunya és a punt de fer un salt definitiu en la recuperació de la seva sobirania. La recent licitació del software necessari per activar l'Agència Tributària Catalana així com la contractació de nous tècnics augura importants canvis a curt termini, si més no en l'àmbit fiscal. L'Agència Tributària Catalana és una de les estructures d'Estat prioritàries. Des del Cercle Català de Negocis sempre hem reivindicat que l'Agència Tributària Catalana recapti tots els impostos. D'això en depèn tant la viabilitat d'una Catalunya independent com la pervivència del seu Estat del benestar.

En aquest primer ESTUDI CCN ens plantegem analitzar algunes de les deficiències del sistema tributari espanyol, tot i aportant elements d'anàlisi i

reflexió de cara a la creació d'un model fiscal alternatiu d'àmbit català. En aquest sentit, cal destacar que principalment, hi ha dos factors que perverteixen la viabilitat del sistema fiscal espanyol. Per una banda, l'economia submergida que afecta de forma desigual en cada una de les comunitats autònomes. Per altra banda, les ineficiències de la pròpia administració tributària, que obliguen l'adopció d'una de les majors pressions fiscals de tota Europa, especialment en les regions més productives com ara Catalunya. Els dos fenòmens perjudiquen greument la competitivitat de la nostra economia i la viabilitat de les nostres empreses i obliga a mantenir un sistema de solidaritat interregional pervers.

INTRODUCCIÓ

El desembre de 2014, tècnics superiors del Ministeri d'Hisenda varen ser cridats a comparèixer davant la Comissió Parlamentària sobre el Frau Fiscal convocada pel Parlament de Catalunya. En la seva intervenció, M. Àngel Mayo, coordinador del Sindicat de Tècnics d'Hisenda Gestha, xifrava el frau fiscal i l'evasió d'impostos a Catalunya en el 24,6% del PIB català. Així, segons les estimacions, l'Agència Tributària Espanyola deixaria de recaptar a Catalunya entre 16.000 i 18.000 milions d'euros anuals; una xifra equiparable al dèficit fiscal català que el CCN ha vingut denunciant des dels seus orígens.

Després de constatar l'augment del frau fiscal i el creixent pes de l'economia submergida com a conseqüència de la crisi econòmica, M. Àngel Mayo instava a la major pressió en la lluita contra el frau fiscal i a l'augment de les sancions econòmiques i penals com a única solució a aquest fenomen. Tanmateix, de la seva intervenció és després l'obsolescència d'una arcaica cultura d'Estat, fonamentada en principis decimonònics. Un Estat amb una forta cultura autoritària, desconexor de la vocació de servei al ciutadà i que tendeix a resoldre els problemes per la via inquisitorial: autoritat, jerarquia, persecució, repressió i sanció. Així, l'Agència Tributària Espanyola demostra ser el «florido pensil» de la hisenda pública dels països del seu entorn.

Amb això no estem posant en qüestió la professionalitat dels seus tècnics. Si de cas, des del Cercle Català de Negocis volem evidenciar l'obsolescència de l'administració tributària espanyola i del seu sistema impositiu. I no per manca de recursos tecnològics, econòmics i humans. Sinó perquè erra en el concepte, prevarica en les prioritats i es distreu en la seva aplicació. I el que és pitjor, esdevé un instrument al servei del poder constituït, incapaç d'operar de forma autònoma i de respondre al mandat de cercar el bé comú dels ciutadans. De fet, el mateix M. Àngel Mayo advertia que la politització d'institucions com el Ministeri de Justícia, l'Agència Tributària Espanyola i l'oficina anticorrupció són «el caldo de cultiu òptim pel frau i la corrupció».

Així doncs, es fa francament difícil que l'administració pública en general i l'administració d'hisenda en particular, puguin superar antics paradigmes en els que, a priori, fins i tot, el ciutadà més honorable i honest rep la consideració de potencial delinqüent/heretge. Com resoldre doncs, el problema, quan el problema és el sistema?

EVOLUCIÓ RECENT DEL FRAU FISCAL

Des de 1980 l'economia submergida a Espanya ha experimentant un constant creixement, passant de valors propers al 12% del PIB al 24,6% de mitjana. Segons l'informe del Banc Mundial *The Cost of Tax Abuse* (2011) Espanya es troba en el top ten del frau fiscal a nivell mundial. En termes absoluts, **el diner negre que mouen els 47 milions d'espanyols és equiparable al que mouen els 145 milions d'habitants de Rússia**. Espanya ha deixat de ser el país de la picaresca, per ser-ho del crim organitzat al Sud d'Europa.

Actualment, un 73,7% del bitllets de l'economia espanyola són de 500 euros; cosa que representa un 14% de tots els bitllets de 500 euros posat en circulació en la zona euro.

Tot i que és un fenomen que afecta a totes les economies del món, Espanya s'allunya de forma injustificable dels estàndards occidentals sobre l'impacte de l'economia submergida i del frau fiscal. En països del seu entorn (França, Alemanya, Irlanda, Regne Unit...) aquest fenomen es situa entre el 10% i el 15% del PIB.

Més recentment, la crisi econòmica ha disparat les taxes de frau fiscal i d'evasió d'impostos a Espanya. És cert que hi ha una part de l'economia que opera al marge del sistema. Però no és menys cert que el mateix sistema ha empès a bona part del teixit empresarial a l'economia submergida i al desnonament de les classes mitjanes. Per a moltes empreses, operar al marge del sistema significa la diferència entre la subsistència i la mort.

El frau fiscal a Espanya suposava el 17,8% del PIB el 2008, mentre que el 2014 ja superava el 24,6%

Segons diverses estimacions, el frau fiscal a Espanya suposava el 17,8% del PIB el 2008, mentre que el 2014 ja superava el 24,6%. Així, des de l'inici de la crisi el frau fiscal ha crescut vuit punts. Això suposa que uns 85.000 milions d'euros anuals escapen de la hisenda espanyola. Aquesta seria una quantitat suficient per cobrir el dèficit públic de l'Estat espanyol sense haver de recórrer a les retallades en els pressupostos públics i sense generar tensions polítiques entre l'administració central i les autonòmiques. Actualment, però, la Hisenda espanyola només és capaç de detectar el 10% del frau fiscal de tota l'economia.

I massa sovint les actuacions d'hisenda responen a una arbitrietat impròpia d'un règim democràtic i constitucional. Així, per exemple, més de 800 milions d'euros de deute dels equips de futbol professional amb Hisenda i la Seguretat Social segueixen impunes. Nombrosos clubs juguen en una pròrroga constant mentre l'Estat els va aplaçant els pagaments. En canvi, el tracte que reben els agents de l'economia productiva no és en absolut comparable. Pa i circ.

Si aquesta tendència general es confirma, **en els propers quatre anys l'economia submergida arribarà al 31,4% del PIB espanyol; just al llindar del pes mitjà de l'economia submergia a països de l'Àfrica subsahariana (34,8%); més del doble del seu pes en països del nostre entorn.**

EL FRAU FISCAL PER PROVÍNCIES

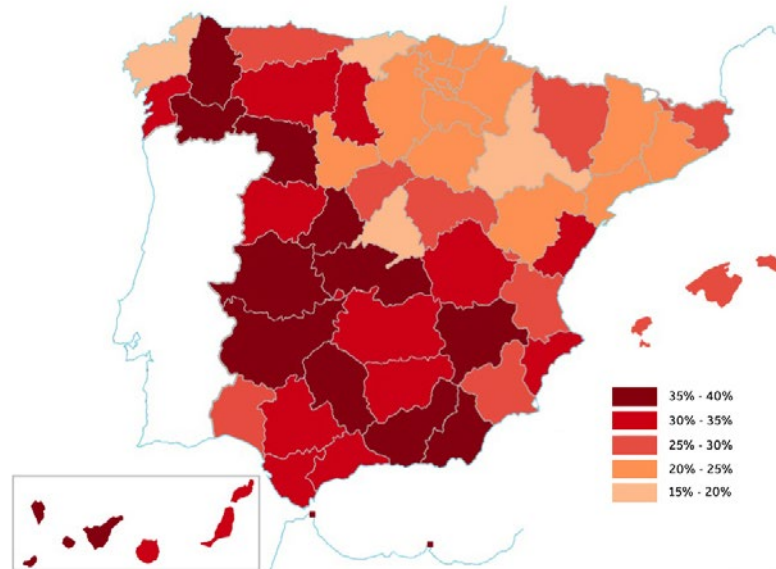
Dins l'Estat espanyol, l'impacte de l'economia submergida es distribueix de forma desigual pel territori. L'any 2009, cinc províncies presentaven taxes de frau fiscal superiors al 35% del seu propi PIB, mentre que en dotze províncies el frau fiscal es situava entre el 30 i el 35% del PIB. Només en una sola província de les sotmeses al règim fiscal general (Girona), l'impacte de l'economia submergida era inferior al 15%, concretament un 13,8%; i per tant, equiparable a les taxes dels països del nostre entorn.

Des d'aleshores el frau fiscal s'ha estès com una taca d'oli. **El 2013, dotze províncies i les dues ciutats autònomes de Ceuta i Melilla tenien taxes superiors al 35% del seu PIB.** En aquest mateix període, el fenomen s'ha mantingut a Madrid, a regions amb règim forals propis i a regions fortament industrialitzades (Barcelona, Saragossa, Lleida, Tarragona...), on fins i tot ha disminuït substancialment en termes relatius, trencant així, la tendència general de l'economia espanyola.

Segons un estudi dirigit per Jordi Sardà (URV), **en els últims anys el volum de l'economia submergida a Espanya ha passat de 193.000 milions d'euros a 253.000 M€.** L'estudi constata, també, una ampliació de la bretxa entre les províncies amb més i menys frau. Així s'ha passat de 7,3 punts de diferència a 15,1 punts (2012) entre unes i altres.

Actualment, **les comunitats autònomes amb major incidència del frau fiscal són: Extremadura, Andalusia, Castella la Manxa i Canàries.** En totes elles, l'economia submergida representa quasi un terç del seu propi PIB. La majoria de comunitats estan per sobre de la mitjana espanyola, excepte Catalunya, que la iguala. En canvi, la incidència de l'economia submergia a Cantàbria, la Rioja, Aragó i Madrid és inferior a la mitjana espanyola.

Distribució de l'impacte del frau fiscal per províncies (2012).

El cas concret de Madrid, s'explica per l'efecte capitalitat. Dos terços de les grans corporacions empresarials espanyoles hi tenen la seu i això altera els resultats reals en aquesta comunitat. Ara per ara, cap estudi rigorós analitza el frau fiscal per províncies sense estandarditzar la localització de les grans corporacions empresarials.

Com en molts altres casos (corrupció, malversació de fons públics, independència del sistema judicial, tràfic d'influències, etc.) ens hem acostumat amb tanta naturalitat a aquesta situació que ens titllarien d'utòpics si goséssim exigir a l'Estat espanyol unes taxes de frau fiscal equiparables als estàndards europeus. Però des del Cercle Català de Negocis no considerem utòpic que l'Estat garanteixi els estàndards dels països del nostre entorn. I si és possible, com a ciutadans i com a agents econòmics els hem d'exigir.

LA SOLIDARITAT ENTRE TERRITORIS

De l'anàlisi de l'economia submergida per províncies, podem constatar com algunes de les comunitats autònomes que són receptores netes de la solidaritat interterritorial són, al mateix temps, les més insolidàries amb el sistema.

Les comunitats autònomes receptores netes de la solidaritat interterritorial són, al mateix temps, les més insolidàries amb el sistema

En primer lloc, perquè el nombre d'agents econòmics que realitzen la seva activitat al marge de la legalitat i del sistema fiscal és molt major en comunitats receptores de rendes i subvencions.

I en segon lloc, perquè l'economia submergida genera un efecte estadístic perniciosos en les magnituds macroeconòmiques: distorsiona les dades sobre el PIB i la renda per càpita de cada comunitat, que posteriorment es prenen com a base per establir les polítiques de solidaritat interterritorial i prioritzar les polítiques d'estímul al desenvolupament econòmic i als serveis socials.

Com diem, en termes generals, **les comunitats autònomes amb un major impacte de l'economia submergida, del frau fiscal i de l'evasió de capitals són precisament, les que tenen superàvit fiscal.** Això genera un altre efecte perniciosos: els permet reduir significativament la pressió fiscal de les empreses que operen legalment dins del sistema i fer-les més competitives davant les empreses establertes en territoris amb dèficit fiscal i una baixa taxa de frau fiscal. A més, incentiva artificialment l'atracció d'inversions distorsionant la lliure competència entre territoris.

Taules 1 i 2. Balances fiscals de les comunitats autònomes.

Així, les comunitats autònomes amb taxes menors d'economia submergida, resulten perjudicades pel sistema fiscal espanyol. Primer, perquè en tenir menors taxes de frau fiscal, contribueixen més a les arques de l'Estat.

Segon, perquè aquestes mateixes comunitats tenen uns grans dèficits fiscals estructurals, ja que contribueixen solidàriament en el finançament d'altres territoris. És a dir, són doblement solidàries. En canvi, les comunitats amb major frau fiscal concentren les inversions públiques i les subvencions tant de l'Estat com de la Unió Europea.

Tercer, perquè el dèficit fiscal els impedeix destinar prou recursos per garantir els serveis socials i l'Estat del benestar en els seus propis territoris i reinvertir en infraestructures i serveis necessaris pel seu desenvolupament econòmic. Això genera l'obsolescència de les infraestructures estratègiques de les comunitats que més aporten al sistema.

I quart, perquè obliga a un progressiu endeutament de les seves autoritats autonòmiques tant amb la banca comercial com amb el propi Estat, cosa que hipoteca el seu futur econòmic.

Les taules annexes mostren les balances fiscals de cada comunitat autònoma i el seu pes sobre el PIB regional. Les comunitats es mostren agrupades segons si tenen superàvit o dèficit fiscal. Es diu que tenen dèficit fiscal quan aporten més en concepte d'impostos a l'Estat espanyol d'allò que reben en inversions i serveis públics. I es diu que tenen superàvit fiscal quan reben més que no pas aporten. Hi ha diferents sistemes de càlcul. Tanmateix, cap d'ells recull el fenomen de l'economia submergida i l'evasió d'impostos, que com hem vist és molt desigual en cada comunitat.

	Superàvit fiscal	sobre PIB
Extremadura	2.880 M€	17,80 %
Astúries	3.070 M€	14,33 %
Galícia	4.521 M€	8,20 %
Castella Lleó	4.048 M€	7,57 %
Andalusia	6.265 M€	5,53 %
Cantàbria	623 M€	5,03 %
Castella la Manxa	1.274 M€	3,54 %
Aragó	590 M€	1,83 %
La Rioja	51 M€	1,70 %
Canàries	2.880 M€	1,60 %

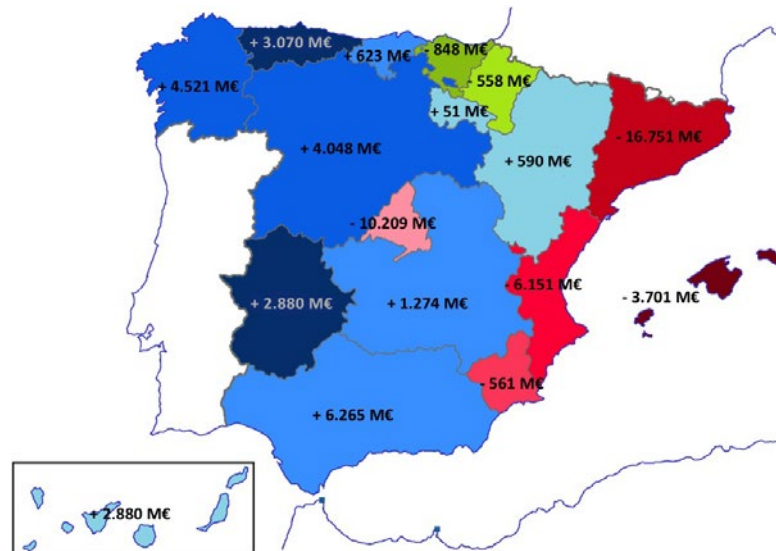
Taula 1, comunitats amb superàvit fiscal.

	Dèficit fiscal	sobre PIB
Balears	3.701 M€	14,20 %
Catalunya	16.751 M€	8,70 %
País Valencià	6.151 M€	6,32 %
Madrid	10.209 M€	5,50 %
Navarra	558 M€	3,18 %
Múrcia	561 M€	2,13 %
País Basc	848 M€	1,35 %

Taula 2, comunitats amb dèficit fiscal.

En termes absoluts, Catalunya (16.751 M€), Madrid (10.209 M€) i País Valencià (6.151 M€) són les comunitats que més aporten. En termes relatius sobre el PIB són Balears (14,7%), Catalunya (8,7%) i el País Valencià (6,32%) les comunitats que més aporten. Les principals comunitats receptores són: Andalusia (6.265 M€), Galícia (4.521 M€), Castella Lleó (4.048 M€) i Astúries (3.070 M€). En termes relatius sobre el PIB regional, les comunitats més beneficiades són: Extremadura (17,8%), Astúries (14,33%), Galícia (8,2%), Castella Lleó (7,57%) i Andalusia (5,53%).

Balances fiscals de les comunitats autònomes. En blau comunitats amb superàvit fiscal. En vermell comunitats amb dèficit fiscal. En verd, comunitats amb règims fiscals propis. Dades en termes absoluts.

Només **Catalunya aporta el 43% de totes les transferències entre territoris**. En conjunt, Catalunya, el País Valencià i les Balears aporten el 69% de les transferències de rendes entre territoris; mentre que les regions receptores tenen taxes molt més altes de frau fiscal i d'evasió impostos. És a dir, el dèficit fiscal induït per l'obligada solidaritat que l'Estat espanyol sotmet a Catalunya, País Valencià i Balears, serveix per pagar la insolidaritat de moltes de les regions receptores que viuen al marge del sistema quan es tracta de pagar, i en formen part quan es tracta de percebre rendes generades per altres.

Catalunya, el País Valencià i les Balears aporten el 69% de les transferències de rendes entre territoris

Amb tota seguretat, el sistema espanyol de redistribució de rendes entre territoris no hagués estat tan especialment lesiu per a les comunitats amb dèficit fiscal estructural de no haver estat per les altes i injustificades taxes de frau fiscal en els territoris receptors.

El sistema espanyol de transferències de rendes entre territoris presenta, a més, altres greus eficiències. En primer lloc les regions més riques no contribueixen amb el mateix esforç fiscal. Per una banda, les dues més riques (País Basc i Navarra) tenen un sistema fiscal propi, que no només els permet recaptar i gestionar els impostos generats en les seves economies, sinó que en gran mesura els permet eludir el pernicios sistema de solidaritat interterritorial.

Així, **el País Basc i Navarra deixen de contribuir amb més de 8.056 M€ i 5.300 M€ anuals respectivament**. Per altra banda, les dades del dèficit fiscal de la comunitat de Madrid proporcionades per alguns models d'anàlisi no tenen en compte l'efecte capitalitat, que comporta una major concentració de la seu de les grans empreses que operen a tot l'Estat. La seva aportació no reflecteix l'esforç fiscal real dels seus ciutadans. A més, es produeix una centrifugació de la despesa pública, de manera que la major part de les inversions realitzades per l'Estat a Madrid computen com a inversions parcialment realitzades a cada una de les comunitats autònomes emparant-se en un suposat interès general.

Un altre element que perverteix el sistema espanyol de transferències de rendes és l'incompliment del principi d'ordinalitat que, en canvi, sí es té en compte com a mecanisme corrector en països del nostre entorn, com Alemanya.

Segon aquest principi, les comunitats més riques han d'aportar més finançament a les més pobres. Però una vegada produït l'anivellament solidari, la comunitat més rica ha de continuar sent-ho. És a dir, les comunitats no poden perdre la seva posició per haver de contribuir en el finançament d'altres territoris.

I a l'inrevés, quan una comunitat tradicionalment receptora de la solidaritat interregional assoleix un cert nivell de convergència amb les més riques i supera la mitjana estatal, ha de passar a ser contribuïdora neta a aquest mateix sistema. A Espanya això, no passa.

Efectes de l'anivellament solidari .
Suposada una renda mitjana de 100, Catalunya passa a tenir una renda menor a la de les comunitats que finança. I aquestes passen a superar la mitjana espanyola, malgrat la qual cosa no deixen de ser receptores netes de finançament.

Finalment, hem de considerar que les aportacions de cada comunitat es calculen en base al seu PIB, és a dir, a la generació de riquesa global de cada una d'elles. Però seguint aquest model, pot passar perfectament que una regió amb un PIB relativament alt però amb una renda familiar disponible (RFD) relativament baixa, acabi sent contribuent net vers un altre territori amb una renda familiar disponible molt més alta.

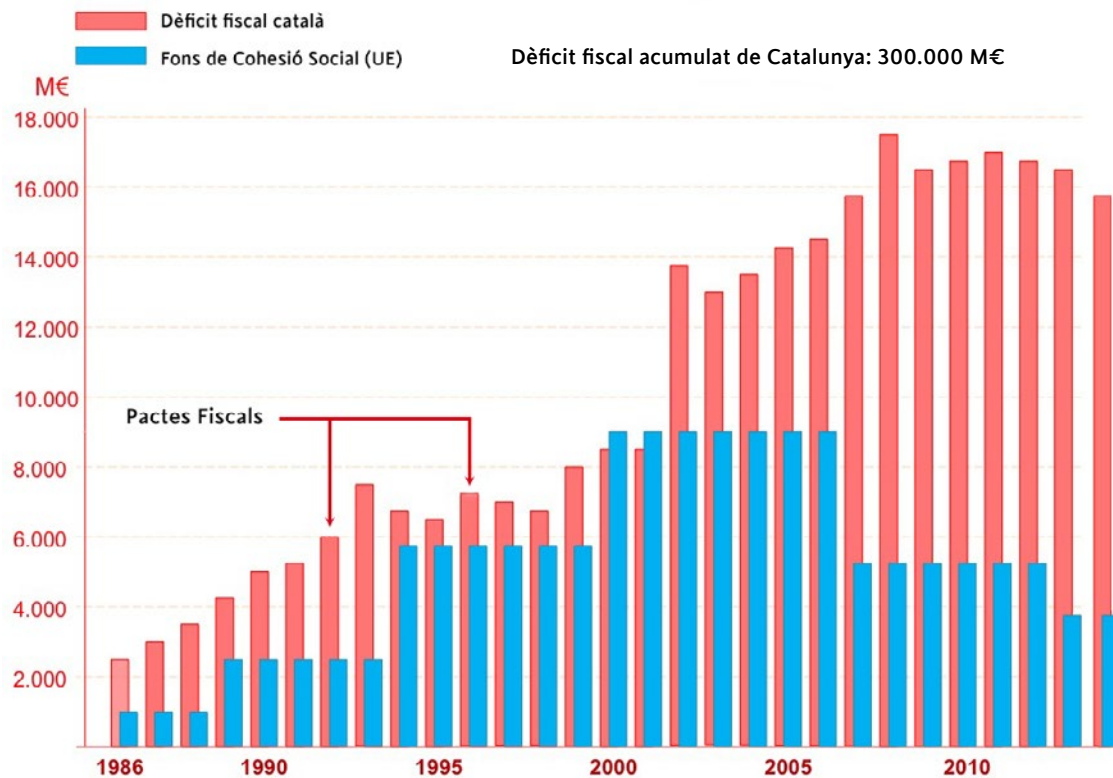
La major pressió fiscal, la menor taxa de l'economia submergida i els majors dèficits fiscals conflueixen en una única comunitat: Catalunya

El sistema fiscal espanyol és un veritable espoli fiscal ja que suposa el drenatge constant i sistemàtic de les poques regions que generen excedent econòmic. Però és doblement injust, perquè com hem vist, la major pressió fiscal, la menor taxa de l'economia submergida i els majors dèficits fiscals conflueixen en una única comunitat: Catalunya.

A més, al sistema li ha mancat un mecanisme de flexibilitat que premiés les regions que més esforços fessin per controlar el frau fiscal i que penalitzés aquelles on hi hagués més operadors dins l'economia submergida. No sembla raonable que les regions amb major pes de l'economia submergida siguin les beneficiàries del dèficit fiscal d'altres regions.

Així, el desembre de 2014, **el dèficit fiscal de Catalunya** acumulat des de 1986, **supera de llarg els 300.000 M€; xifra equivalent a vuit vegades el Pla Marshall, amb que els Estats Units varen contribuir a la reconstrucció d'Europa després de la Segona Guerra Mundial.**

Aquestes dades podrien servir perfectament tant per justificar la independència de Catalunya com per justificar un pacte fiscal per a Catalunya. Tanmateix, al llarg dels anys noranta, els representants de Catalunya ja varen arribar a diversos pactes fiscals amb els governs de Felipe González (PSC-PSOE) i de JM Aznar (PP) a canvi d'estabilitat parlamentària. El problema, és que la concessió de diferents trams en impostos com l'IRPF i l'IVA no només no va fer reduir el progressiu augment del dèficit fiscal català, sinó que aquest no ha parat de créixer fins arribar a doblar el dèficit d'anys anteriors.

Gràfic. El dèficit fiscal de Catalunya

RADIOGRAFIA DEL FRAU FISCAL

L'economia submergida es defineix com tota activitat remunerada que, essent de naturalesa legal, no és declarada i escapa al control d'Hisenda. Afecta especialment al món laboral. De fet, FUNCAS adverteix que si Espanya tingués uns nivells d'economia submergida equiparables a la mitjana de la UE, aflorarien uns 2,5 milions de llocs de treball.

En l'àmbit empresarial, el frau fiscal afecta desigualment als diferents sectors econòmics. Les majors taxes de frau fiscal es concentren en el sector de la construcció, seguit de lluny pel comerç majorista i minorista, l'hostaleria, les activitats d'oci i alguns col·lectius de professionals liberals.

Això, explicaria parcialment les elevades taxes de frau fiscal en zones turístiques com Canàries o algunes regions d'Andalusia i del País Valencià. Però, per sí soles, no reflecteixen la complexitat del fenomen, ja que en algunes províncies amb un fort pes del sector turístic com Girona, Tarragona i Balears, l'impacte del frau fiscal és molt menor que la mitjana espanyola. Per la seva banda, les taxes de frau fiscal en la sanitat, els serveis socials i l'agricultura són molt menors a la mitjana de la resta de sectors econòmics.

Finalment, en el sector financer i en els sectors regulats de l'economia, el frau fiscal és inexistent, segons totes les estimacions. En termes absoluts, les grans empreses i les grans fortunes concentren el 72% del frau fiscal a Espanya, tot i que també concentren gran part del capital.

CAUSES DEL FRAU FISCAL

Les causes del frau fiscal són múltiples. Alguns estudis analitzen la relació entre el frau fiscal i els índex de corrupció política. Altres conclouen que l'economia submergida és una vàlvula d'escapament davant la crisi econòmica, mentre que alguns ho situen en l'origen de les rigidesses del mercat laboral, en la manca de competitivitat d'algunes empreses i en la complexitat de la legislació fiscal.

Tanmateix, també hi intervenen factors de caràcter sociocultural. A més, hem de considerar la limitació dels recursos tècnics i humans de l'administració tributària espanyola. A Espanya hi ha poc més de 550 funcionaris per cada milió d'habitants, una de les xifres més baixes de la UE.

Concentrar els tècnics i els inspectors d'hisenda en províncies amb baixes taxes de frau fiscal i amb fortes taxes de dèficit fiscal, tal i com passa ara a Catalunya, denota la finalitat política del sistema de recaptació d'impostos espanyol.

En canvi, no és fàcil establir una relació entre el nivell de pressió fiscal i l'economia submergida. Països amb una alta pressió fiscal com Àustria, Dinamarca, Finlàndia, Suècia o França presenten un pes de l'economia submergida molt inferior a la mitjana europea. El Regne Unit té una pressió fiscal relativament moderada (34.9%), mentre que l'economia submergida també es manté força baixa (12,5% del PIB).

Dins de l'Estat espanyol tampoc es poden establir relacions de causalitat entre la pressió fiscal i el pes de l'economia submergida. Catalunya té la pressió fiscal més alta de tota Espanya, mentre que el pes de l'economia submergida a Catalunya coincideix amb la mitjana espanyola.

En canvi, comunitats com Castella la Manxa, Castella Lleó i Galícia, que tenen una pressió fiscal molt més baixa, presenten taxes de frau fiscal superiors a la mitjana espanyola. No obstant, hi ha comunitats com Astúries, Extremadura i Andalusia on coincideixen una pressió fiscal relativament alta i un alt pes de l'economia submergida.

A més de les causes esmentades, també cal tenir present altres factors com el pes de la història econòmica de cada regió. En termes generals, el frau fiscal a Espanya es concentra en aquelles regions d'industrialització recent i sovint subvencionada per l'Estat. En canvi, es manté relativament baixa en regions amb una àmplia tradició industrial i comercial, aquelles on la iniciativa privada va avançar la seva transició al capitalisme.

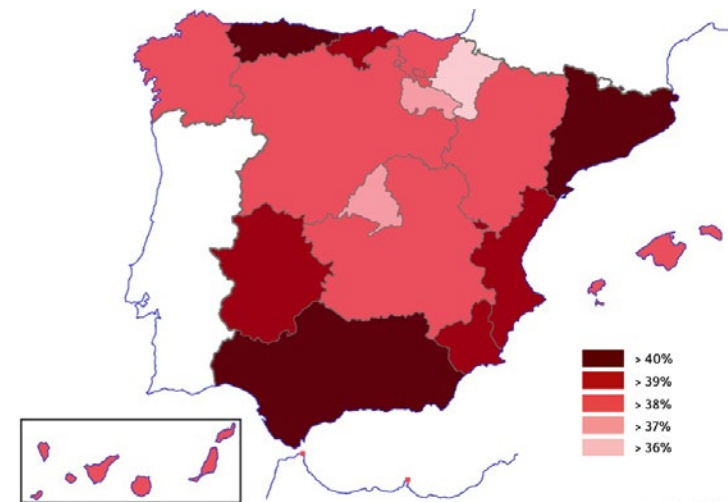
Finalment, també s'ha de considerar la manca de competitivitat del teixit industrial com a una de les causes principals del frau fiscal, així com les rigi-

deses d'un mercat laboral que en determinades regions fomenta l'ocupació temporal. De fet, les taxes de frau fiscal en regions receptores del PER, és de les més altes de tot l'Estat. L'estacionalitat de l'oferta de treball en determinades regions obliga a la creació de subsidis especials que, malgrat tot no impedeix l'ocupació dels seus receptors en sectors no regulats durant la temporada baixa al camp.

DEFICIÈNCIES DEL SISTEMA FISCAL

A més del frau fiscal originat pels agents econòmics, el sistema tributari espanyol té greus ineficiències estructurals internes.

La pressió fiscal a Espanya (21% d'IVA, 30% d'Impost de Societats i 52% d'IRPF) és significativament més alta que la mitjana europea (20,5%; 23,5% i 43,4%, respectivament). De fet, Espanya és el tercer país de la UE amb un major tipus d'IRPF, el sisè amb l'impost de societats més alt, i el setè amb l'IVA més alt.

Font: Expansión, 2013

Pressió fiscal per autonomies
(tipus mitjà IRPF)

Això, no obstant, els ingressos fiscals a Espanya representen el 37,1% del PIB, mentre que la mitjana europea és nou punts superior (46,2%) i supera el 50% del PIB en països amb una pressió fiscal similar a la d'Espanya.

Aquestes deficiències impedeixen recaptar més de 50.000 milions d'euros a tota Espanya, uns 9.000 milions dels quals, a Catalunya.

Una segona deficiència del sistema fiscal espanyol és l'existència d'un complex conjunt d'instruments financers internacionals que, de forma legal i amb connivència amb les autoritats polítiques, permeten diferir els beneficis de les grans empreses a paradisos fiscals gràcies a la llibertat de diferiment dels beneficis.

Taula sobre els ingressos, beneficis abans d'impostos (EBITDA) i Impost de Societats atribuïts l'any 2011 a algunes multinacionals estrangeres del sector de les noves tecnologies a Espanya. Al seu torn, Microsoft paga un 3,8% d'Impost de Societats i Apple un 2.79% (2011).

	Ingressos	EBITDA	IS
YAHOO	17.193.000	458.000	0
FACEBOOK	1.759.000	131.000	39.700
E-BAY	443.000	44.000	0
AMAZON	3 14.000	1.245	552
GOOGLE	38.664.000	-108.000	-33.000

A més, hi ha empreses que operen a Espanya, com per exemple Arcelor Mittal, que directament presenten els seus resultats a Luxemburg. Tanmateix, aquest no és més que un dels molts mecanismes financers que l'Estat posa al servei de les grans empreses per evitar el pagament d'impostos. Moltes altres, tenen les seves seves fiscals a paradisos fiscals i, fins i tot, algunes operen amb complexes estructures fiscals internacionals mitjançant sicav's que els permet evadir legalment impostos, a costa de desvirtuar i pervertir una institució (la sicav) teòricament pensada per a petits dipositaris.

Com diem, massa sovint la legislació espanyola ha afavorit els interessos de les grans empreses i les grans fortunes. Des dels anys noranta, les grans empreses espanyoles han tingut molts incentius (fiscals) per invertir a l'ex-

terior. Si les seves filials obtenen pèrdues, les poden deduir dels impostos que la matriu hagi de pagar a la hisenda espanyola. I si la filial d'una empresa espanyola obté beneficis a l'estranger, l'empresa matriu obté dividends exempts d'impostos.

A més, es pot arribar a complementar amb convenis internacionals per evitar la doble imposició. El resultat és que les dividends estrangers de les grans multinacionals espanyoles no estan fiscalitzats enlloc. Per això, quan les grans empreses com Telefónica o el BSCH obtenen gran part dels seus beneficis a l'exterior, aquests no repercuteixen en les arques de l'Estat espanyol.

Amb això, l'Estat ha actuat com a catalitzador per incentivar la inversió dels estalviadors particulars en grans empreses a través dels mercats borsaris, ja que l'aprofitament d'aquestes mesures fiscals han fet que algunes grans empreses esdevinguin més atractives a ulls dels inversors privats.

Tanmateix, el pitjor del sistema és que les grans empreses espanyoles han tingut molts incentius per endeutar-se durant els anys previs a la crisi. I de fet, aquest és un dels seus detonants, malgrat s'hagi atribuït tota la responsabilitat al sector de la construcció. Sovint, les inversions a l'estranger de les empreses de l'IBEX 35 s'han finançat mitjançant préstecs bancaris que la matriu espanyola es podia deduir en la seva declaració. D'aquesta manera, la tributació fiscal efectiva de les grans empreses no arribava al 10% de mitjana (2009), quan el 2005 era del 22,7%. En canvi, la tributació fiscal efectiva de les petites empreses en aquest mateix període era més del doble que el de grans corporacions empresarials.

Així, una de les majors deficiències del sistema fiscal espanyol ha estat l'absència de qualsevol límit a la deducció de les despeses financeres; més encara quan els sistemes fiscals dels països del nostre entorn ja han començat a introduir-ne.

Això té greus repercussions per a la recuperació de l'economia espanyola i impedeix l'accés al crèdit de les petites i mitjanes empreses. El motiu és que la manca de límits en la deducció de les despeses financeres a Espanya ha tingut un efecte crida. Ha fomentat la concentració de l'endeutament de les grans multinacionals de tot el món en les seves filials espanyoles.

A més, genera un segon efecte pernicios: fa més atractives les inversions a l'estranger per a les companyies espanyoles que no pas les inversions en la pròpia economia espanyola.

La política dels incentius fiscals destinats a les grans empreses és errònia en la mesura que «si una determinada inversió necessita d'un incentiu fiscal per ser rendible, aleshores és una mala inversió» segons explica Ignacio Zuburi, tècnic superior del Ministeri d'Hisenda.

L'abús dels instruments d'apalancament amb finalitats fiscals per part de les grans empreses és un dels factors principals que ha fet restringir l'accés al crèdit de les pimes

L'abús dels instruments d'apalancament amb finalitats fiscals per part de les grans empreses és un dels factors principals que ha fet restringir l'accés al crèdit de les petites i mitjanes empreses que, a més, per la naturalesa de la seva activitat econòmica no han pogut aprofitar els instruments fiscals anteriorment descrits.

Sigui com sigui, actualment, quasi el 95% del deute de totes les empreses de l'economia espanyola està en mans de les 29 majors empreses de l'IBEX 35. Així, el deute privat ha esdevingut el veritable llast de l'economia espanyola, essent més de tres vegades superior al deute públic de l'Estat.

Evidentment, la independència de Catalunya suposarà el repartiment del deute públic de l'Estat espanyol. Però si tenim en compte que només Madrid concentra dos terços de les seves fiscals de les grans corporacions empresarials que operen en el mercat espanyol, és fàcil preveure la distribució del deute privat entre els dos Estats i, com això pot afectar a la solvència de l'economia espanyola.

De totes maneres, hi hauria la possibilitat que les empreses espanyoles transferissin part dels seus deutes a les seves filials situades a Catalunya, una vegada s'hagi fet efectiva la secessió. Evidentment, això obre la porta a una possible negociació entre l'Estat català i les grans empreses espanyoles sobre el diferiment dels seus beneficis i deutes. Al cap i a la fi, la meitat de les empreses de l'IBEX 35 gestionen serveis i béns públics de Catalunya i, conseqüentment hauran de negociar també, la prorrogació de les seves concessions.

Un altre potent instrument fiscal al servei de l'oligarquia empresarial espanyola és la llibertat d'amortització sense obligació de mantenir la plantilla de treballadors. Això afavoreix les grans empreses, ja que suposa una font de finançament encoberta dels expedients de regulació d'ocupació (ERO's).

Per la seva banda, les grans fortunes privades tampoc han estat exemptes d'una legislació feta a mida. L'abús en el decret de constants amnisties fiscals, ha fet que aquest instrument deixi de ser una mesura excepcional. La primera amnistia fiscal important en l'Espanya postfranquista va tenir lloc el 1984. Sota la direcció de Miguel Boyer, l'Estat va decretar una amnistia fiscal mitjançant l'adquisició de deute públic espanyol.

El 1991 es va aprovar una segona amnistia fiscal. En aquesta ocasió es va acceptar l'adquisició de deute públic mitjançant diner evadit que va acabar tributant al 2%. Així, les amnisties fiscals, fàcilment esdevenen un instrument al servei del blanqueig de diner, cosa que afavoreix l'economia submergida i les activitats econòmiques il·legals, ja que no cal justificar-ne la procedència tal i com el govern de Mariano Rajoy va plantejar l'última amnistia fiscal, el 2012.

Les amnisties incentiven l'evasió massiva de capitals i l'atracció d'activitats econòmiques no productives i il·legals. Els grans delinqüents fiscals saben que tard o d'hora l'Estat decretarà una nova amnistia. I a la pràctica tampoc acaba de servir per que l'Estat obtingui ingressos addicionals. En aquesta última amnistia fiscal l'Estat espanyol va ingressar uns 1.200 milions d'euros dels 2.500 anunciats pel Ministre Montoro.

Tanmateix, més enllà del dilema ètic i de la conveniència del model econòmic que la legislació fiscal espanyola fomenta, la qüestió que plantejem aquí és evidenciar el diferent tracte que reben els grans delinqüents fiscals vers els treballadors, els professionals liberals i les petites i mitjanes empreses. L'Agència Tributària espanyola no distingeix entre aquell que coment frau bo i sabent-ho, i aquell que incorre en l'error o en la simple demora. I quan ho fa, és per afavorir clarament al primer.

Finalment, cal advertir que la burocràcia i la complexitat d'una legislació fiscal en reforma constant, són altres factors que generen confusió i indefensió en els petits contribuents davant l'administració.

L'AGÈNCIA TRIBUTÀRIA CATALANA

Més enllà de la viabilitat d'una Catalunya independent, qüestió suficientment demostrada en nombrosos estudis elaborats pel Cercle Català de Negocis, el repte del govern català és, ara per ara, la creació de les estructures d'Estat bàsiques, com l'Agència tributària Catalana, de la qual ja s'ha fet pública la licitació del software necessari.

Des del CCN apostem per la creació d'una institució de nova planta, que permeti recuperar l'esperit contributiu del sistema fiscal català tradicional. Cal abandonar el model fiscal fonamentat en el dret de conquesta i destinat a drenar l'economia productiva per fer viable una administració massa jerarquizada, burocràtica i rígida, al servei d'uns quants.

Ens cal una administració pública que administri els recursos de l'Estat, no per satisfer les necessitats dels governants, si no les dels governats. Però també hem de ser conscients que hem de defugir de la cultura de la picaresca, i deixar enrere l'Espanya dels *pecheros* i dels *exentos*.

Catalunya necessita una legislació simple i una administració tributària flexible, compromesa amb els agents econòmics, al servei dels contribuents i, sobretot, allunyada de qualsevol ingerència política.

Els empresaris i autònoms volem participar en la construcció del nou Estat. Però volem tractar d'igual a igual amb l'administració fiscal i volem que la legislació catalana prioritzi les activitats pròpies de l'economia productiva davant l'economia especulativa. Al cap i a la fi, el sistema fiscal ha de ser el reflex del model polític, econòmic i social que la societat vulgui.

L'administració tributària ha de ser justa. No pot tractar per igual als grans delinqüents fiscals que a l'empresariat honest que travessa dificultats temporals. És més, l'administració no pot ser l'origen de tensions en tresoreria en les empreses que les facin inviables a mig termini. L'empresa és molt més que una màquina de fer diners. Crea llocs de treball, riquesa, oportunitats, dignitat... genera cohesió social i territorial i és el fonament de l'Estat del benestar.

Catalunya necessita una administració tributària compromesa amb les empreses. Una administració capaç d'establir mecanismes que permetin garan-

tir la viabilitat de les empreses en risc perquè quan mor una empresa, mor una petita part de Catalunya.

I sobretot, ens cal una administració tributària que pugui generar nous avantatges competitiu per a la nostra economia, davant la legislació i l'administració tributària espanyola. L'Agència Tributària Catalana no ha de ser únicament un instrument que hagi de permetre recaptar diners a l'Estat català. Ha de ser un mecanisme que transmeti nous valors i una nova cultura política a la ciutadania des de la pròpia administració. Però sobretot, cal ser conscients que de la seva concepció en dependrà el model econòmic i social del nou Estat.

CONCLUSIONS

L'adopció d'un sistema tributari propi no ha de servir únicament per recaptar més diners, ni tan sols per evitar pagar impostos a Espanya. Ens ha de permetre minimitzar les deficiències i la mala praxis de l'administració espanyola. I per damunt de tot, ens ha de permetre transferir una cultura contributiva als agents econòmics i dotar-nos de mecanismes fiscals que afavoreixin a les empreses que operen en els sectors productius de l'economia.

Però abans, caldrà que ens dotem d'una cultura d'Estat. L'experiència d'Espanya (amb una arrelada cultura d'Estat) ens demostra que la política fiscal és molt més que una part de la política econòmica d'un país. És un instrument al servei dels interessos de l'Estat. Adoptar la política d'incentius fiscals anteriorment descrita i adaptar-la a la nostra idiosincràsia, permetrà que l'Estat català pugui recaptar tots els impostos que els agents econòmics generin en el mercat català. Però no només això. També ens permetrà estalviar impostos a les nostres empreses pels rendiments i les inversions que generin en el mercat espanyol, com ara fan Yahoo, e-bay o Amazon.

És cert, que l'Estat català no podrà recaptar grans quantitats en impostos pels beneficis que els nostres agents econòmics obtinguin al mercat espanyol, però adoptant les mesures pertinents, Espanya tampoc ho podrà fer. Amb la independència de Catalunya, l'Estat espanyol perdrà bona part dels seus grans contribuents i, amb ells, la seva capacitat de finançament.

Hem de tenir clar que no estem creant un Estat només pel fet de sentir-nos més o menys víctimes d'una injustícia tricenària. Ni tant sols perquè vulguem ser autosuficients i responsables dels nostres propis actes. Hem de crear un nou Estat assumint la responsabilitat moral de posar-lo al servei dels ciutadans.

BIBLIOGRAFIA

- *La economía sumergida pasa factura. El avance del fraude en España durante la crisis.* Gestha. Gener, 2014.
- Schneider, F.; *New Estimates for the shadow economies all over the world.* *International Economic Journal.* 2010.
- *The cost of tax abuse. A briefing paper on the cost of tax evasion worldwide.* *The Tax Justice Network.* Nombre, 2011.
- Ureta, J.C.; *La economía sumergida en España.* Fundación de Estudios Financieros.
- *La transmissió dels tractats internaiconals a una Catalunya independent.* DOSSIER CCN; num 1. Març 2015. ISSN 2385-684X

ESTUDIS CCN és una publicació que edita l'associació Cercle Català de Negocis, amb número ISSN 2385-6831 i DL B7356-2015

info@ccncat.cat

www.ccncat.cat